

### **Referat wygłoszony w dniu 24 lutego 2025 r. na posiedzeniu Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie**

**prof. dr hab. Jan Okoń - Kraków**

e-mail: [j02.okon@gmail.com](mailto:j02.okon@gmail.com)

ORCID: 0000-0003-4874-5426

**dr hab. Michał Kuran, prof. UŁ**

e-mail: [michal.kuran@uni.lodz.pl](mailto:michal.kuran@uni.lodz.pl)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0378-2453>

### **„Transakcja wojny chocimskiej” Wacława Potockiego; redakcja II poematu, wg rkpsu Czart. 2079 – prezentacja edycji: Wyd. UŁ, Łódź 2024**

Zwycięstwo armii polskiej pod Chocimiem w 1621 roku uwolniło Europę od najazdu wojsk osmańskich i stało się początkiem rozkładu potęgi tureckiej. Zachowaną jeszcze po upływie pół wieku pamięć o zwycięstwie próbował Wacław Potocki połączyć z wezwaniem do swoich współczesnych o powrót do dawnych cnót i męstwa ich przodków. Służyć temu miało jego wielkie dzieło: *Transakcja wojny chocimskiej*, a w nim poetyka „ojczystego heroicum” —eposu bohaterskiego.

Poemat, ukończony w 1670 r., mimo że był największym dziełem Potockiego i jednym z największych dokonań poetyckich okresu staropolskiego, pozostał jednak w rękopisie, a tymczasem zmieniła się sytuacja polityczna w kraju, wraz z końcem panowania króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego i wyborem nowego króla, Jana III Sobieskiego, jak też nową inwazją wojsk tureckich. Zmieniła się też sytuacja w życiu osobistym poety (śmierć syna — żołnierza, po czym śmierć córki, a wraz z nią nastąpiło zerwanie bliskich związków z zięciem, Janem Lipskim, któremu utwór Potocki pierwotnie dedykował. Okoliczności te sprawiły, że utwór pozostał w rękopisie, a tymczasem Potocki zdobył się, po pięciu latach, na nową, drugą redakcję poematu, odmienną w swej wymowie, jak też w wybranych partiach tekstu. Również

i ta redakcja pozostała jednak w rękopisie, a co więcej: zachowała się do dzisiaj ledwie w jedynej kopii, w rkpsie Biblioteki XX. Czartoryskich.

*Wojnę chocimską* (tak tytułowaną w skrócie) w jej wersji pierwszej odkrył dopiero w r. 1850 S. Przyłęcki i wydał jako utwór zięcia poety, Jana Lipskiego, a (po ustaleniu już przez historyka K. Szajnochę właściwego autora) przedrukował Piotr Chmielowski w r. 1880. Wydanie krytyczne redakcji pierwszej przygotował jednak dopiero Aleksander Brückner i ogłosił w r. 1924 w serii I Biblioteki Narodowej. Oparł się przy tym na autografie pierwszej redakcji utworu (z grudnia 1670 roku) ze zbiorów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (Ossol. 1822/II).

W r. 1934 Stanisław Laskowski podał z kolei informację o odnalezieniu w Bibliotece XX. Czartoryskich w Krakowie (rkps nr 2079) rękopiśmiennej kopii redakcji drugiej eposu, z roku 1675. W nowej redakcji nie tylko oddał Potocki hołd obu dowódcom wojsk polskich: Chodkiewiczowi i Lubomirskiemu, jak też Kozakom pod wodzą Piotra Konaszewicza Sahajdacznego, ale i z nieskrywaną nadzieją powitał uroczyście Jana Sobieskiego – jako również zwycięskiego hetmana, a od 1674 roku króla. Swoją relację oparł zresztą w głównej mierze na diariuszu sporządzonym przez jego ojca, Jakuba Sobieskiego, aktywnego uczestnika chocimskiej batalii sprzed 50 lat.

Edycja obecna ukazuje się w 100 lat po pierwszym pełnym wydaniu utworu, które przygotował znakomity slawista i językoznawca Aleksander Brückner. Nawet jeśli bowiem wydanie to nie straciło na swej wartości, to jednak od dawna było też oczekiwane owo wydanie *Transakcji* również w owej drugiej redakcji – jakże jednak trudne do realizacji, zwłaszcza że zachowało się jedynie w postaci kopii – wykonanej przy tym, jak się obecnie okazało, przez dwu różnych kopistów. Przygotowanie tej nowej edycji było jednak zadaniem niezwykle trudnym, choć zarazem stawało się coraz bardziej jednym z wyzwań edytorstwa naukowego w Polsce. Pisało o tym wielu badaczy, wskazując właśnie na pilność tego zadania. Ukazywały się też wybrane fragmenty owej drugiej redakcji (w oprac. L. Kukulskiego oraz S. Grzeszczuka – J. Gruchały; zob. Bibl.), zaś w zapowiedziach prac IBL w Warszawie znalazło się również pełne wydanie naukowe.

Edycja obecna powstawała od lat 2003-2005, a jej punktem wyjścia było seminarium z edytorstwa, prowadzone w Katedrze Literatury Staropolskiej i Nauk Pomocniczych UŁ. Materiały wówczas zebrane, wciąż poprawiane i uzupełniane, posłużyły nie tylko do przygotowania obecnej edycji, ale też nadały jej charakter zarówno naukowy, jak i popularyzatorski, z przeznaczeniem również dla dydaktyki. Jeśli bowiem Brückner uwspółcześniał pisownię, a po części i język Potockiego, pozostawiał też realia tekstu

przeważnie bez objaśnień, to wydanie obecne, przy stałej konfrontacji z autografem z Ossol., stara się odtworzyć możliwie wiernie język oryginału, a równocześnie, poprzez szeroki zakres przypisów i objaśnień, a nawet ilustracji, stara się wprowadzić czytelnika (również mniej doświadczonego) w realia tekstu, jak też przybliżyć obraz walk sprzed lat czterystu.

Zrozumiałe oczywiście, że jako w swej pełni pierwsza, nie jest z pewnością edycja pozbawiona błędów i potknięć – wykaże to już praktyka i przyszłe badania.

## BIBLIOGRAFIA

### Źródła

Potocki W., *Transactia wojny chocimskiej...*, rkps Ossol. 1822/II (kopie: Ossol. 1348 i Muzeum Narodowe w Krakowie, rkps 810, dawniej 1297).

Toż, red. II – rkps Bibl. XX. Czartoryskich, nr 2079.

### Wydania

*Wojna chocimska. poemat bohaterki w dziesięciu częściach przez Andrzeja Lipskiego, podwojewódzkiego sandeckiego, podczaszego chelmskiego*, wstęp i wyd. S. Przyłęcki, Lwów 1850.

Potocki W., *Wojna chocimska*, wyd. P. Chmielowski, Warszawa 1880, „Biblioteka Najcenniejszych Utworów Lit. Europejskiej”; (przedruk:) Warszawa 2005, Ex Libris.

Potocki W., *Wojna chocimska*, z autografu wydał i opracował A. Brückner, Kraków 1924, Ossolineum, BN I 75; (przedruk:) Wrocław 2003, Ossol., De Agostini, Skarby Biblioteki Narodowej.

Potocki W., *Wojna chocimska (w cenniejszych wyjątkach) i wybór poezji*, oprac. J. Kijas, Kraków 1949, Biblioteka Arcydział Poezji i Prozy nr 73.

Potocki W., *Pisma wybrane*, wstęp i oprac. J. Dürr-Durski, Warszawa 1953, t. 1–2.

Potocki W., *Dziela*, oprac. L. Kukulski, Słowo wstępne B. Otwinowska, t. I: *Transakcja wojny chocimskiej i inne utwory z lat 1669–1680*, Warszawa 1987, s. 27–87.

Potocki W., *Wiersze wybrane*, oprac. S. Grzeszczuk, wstęp J. S. Gruchała, wyd. 3 zm., Wrocław 1992, s. 3–68, Biblioteka Narodowa, seria I, nr 19.

Laskowski O., *Polska historia wojskowa w wypisach źródłowych*, Warszawa 1928.

Ostrowski J., *Wojna włoska od cesarza tureckiego Osmana przeciwko Koronie Polskiej podniesiona [...] Roku Bożego 1621 [...]*, Poznań 1622.

*Pamiętniki o wyprawie chocimskiej r. 1621 Jana hrabi z Ostroga, Prokopa Zbigniewskiego, Stanisława Lubomirskiego i Jakuba Sobieskiego*, z rękopisów współczesnych i druków mniej znanych zebrał Ż. Pauli, Kraków 1853.

Paszkowski M., *Chorągiew saurymatcka w Wołoszech, to jest Pospolite ruszenie i szczęśliwe zwrócenie Polaków z Wołoch, w roku terażniejszym 1621*, [w:] idem, *Utwory okolicznościowe*, cz. II, oprac. M. Kuran przy udziale R. Krzywego, Warszawa 2017, s. 151–167.

Sobieski J., *Commentariorum Chotinensis belli libri tres*, Gdańsk 1646; polski przekład: *Jakóba Sobieskiego pamiętnik wojny chocimskiej, ksiąg troje*, tłum. W. Syrokomla, Petersburg 1854; Warszawa 2019.

*Spis wojska polskiego na wyprawie chocimskiej r. 1621*, [w:] Pauli Ż., *Pamiętniki o wyprawie chocimskiej r. 1621*, s. 3–13.

Szemberg T., *Relacya prawdziwa o Weszciu Wojska Polskiego do Wołoch, y o potrzebie iego z Poganstwem w Roku P. 1620. We Wrzesniu y w Pazdzierniku, przez Theophila Szemberga... spisana...*, Kraków, M. Jędrzejowczyk, 1621; [przedruk w: Laskowski O., *Polska historia wojskowa w wypisach źródłowych*, Warszawa 1928, s. 90–97: *Kłeska wojska polskiego na polach Cecory w 1620 r.*;] [przedruk w:] przygot. i wstęp B. Królikowski, życiorys aut. M. Nagielski, Lublin 2009.

Twardowski S., *Przeważna legacja Krzysztofa Zbaraskiego od Zygmunta III do sultana Mustafy*, wydał R. Krzywy, Warszawa 2000, Biblioteka Pisarzy Staropolskich, t. 17.

Twardowski S., *Władysław IV, król polski i szwedzki (wybór)*, red. J. Starnawski, oprac. J. Okoń, przy współpracy M. Kurana, Łódź 1998, Łódzkie Towarzystwo Naukowe.

Twardowski S., *Władysław IV, król polski i szwedzki*, wydał R. Krzywy, Warszawa 2012, Biblioteka Pisarzy Staropolskich, t. 40.

Tytlewski M., *Narratio de praeliis gestis inter Polonum et Turcam Annis 1620 et 1621*, Neapol 1622.

Zbigniewski P., *Adversaria albo terminata sprawy wojennej, która się toczyła w wołoskiej ziemi z tureckim cesarzem w roku terażniejszym 1621 opisana przez...*, B. m. 1621.

### Opracowania (wybór):

Backvis C., *Szczególna próbka historycznego eposu: „Wojna chocimska” Wacława Potockiego (1670)*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, R. 7: 1965, z. 2; [przedruk w:] C. Backvis, *Szkice o literaturze staropolskiej*, Warszawa 1975.

Barłowska M., *Ekscytarz Chodkiewicz w „Wojnie chocimskiej” Wacława Potockiego. Powinowactwa literackie i rzeczywiste*, „Barok” 2001, nr 1, ss. 17.

Bednarek B., *Epos europejski*, Wrocław 2001.

Belcikowski A., *Wacław z Potoka Potocki — studium literackie*, Kraków 1868, odb. z „Przeglądu Polskiego” 1868, t. 9, s. 1–78.

Bielak F., *Czy ostatnia redakcja „Wojny chocimskiej” Wacława Potockiego?*, „Rocznik Przemyski” 1983, nr 22/23, s. 103–109.

Brückner A., *Język Wacława Potockiego*, „Rozprawy Akademii Umiejętności, Wydział Filologiczny” 1900, S. 2, t. 31, s. 1–157.

Brückner A., *Spuścizna rękopiśmienna po Wacławie Potockim*, „Rozprawy Akademii Umiejętności, Wydz. Filolog.”, R. 27: 1898, S. 2, t. 12, s. 257–375.

Chlebowski B., *Wacław Potocki jako autor „Wojny chocimskiej”*, „Ateneum”, R. 7: 1882, t. 2, z. 2, s. 239–274; z. 3, s. 430–474; przedr., [w:] *Pisma Bronisława Chlebowskiego*, Warszawa 1912, „Studia nad literaturą polską wieku XVII”, t. 3, s. 153–249.

Czubek J., *Wacław z Potoka Potocki. Nowe szczegóły do żywota poety*, „Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce” 1895, t. 8.

Dürr-Durski J., *Wstęp w: Potocki W., Pisma wybrane*, Warszawa 1953, t. 1–2.

Dürr-Durski J., „Dość, żem w siedmym roku żołnierzował”. *Wacław Potocki wobec planu wielkiej wojny tureckiej Władysława IV*, „Prace Polonistyczne”, 1970, S. 26.

Dybek D., *Opis nacji Rzeczypospolitej i świata w twórczości Wacława Potockiego*, [w:] *Potocki (1621–1696). Materiały z konferencji naukowej w 300-lecie śmierci poety*, 4–7 listopada 1996, red. W. Walecki, Kraków 1998, s. 21–37.

Dzięgielewski J., *Sejmy elekcyjne, elektorzy, elekcje 1573–1674*, Pułtusk 2003.

Gruchała J. S., *Wokół osiemnastowiecznych wydań dzieł Wacława Potockiego. Z dziejów sławy poety*, [w:] *Od średniowiecza ku współczesności. Prace ofiarowane Jerzemu Starnawskiemu w pięćdziesięciolecie doktoratu*, red. J. Okoń, przy współpracy M. Kurana, Łódź 2000, s. 324–339.

Hernas Cz., *Barok*, wyd. 5 dopeł. i zaktual., Warszawa 1998, s. 457–460.

Kaczmarek M., *W kręgu poetyki „ojczystego heroizmu”*, „Prace Naukowe UŚL” 1979, z. 282, s. 5–22.

Kaczmarek M., *Sarmacka perspektywa sławy. Nad „Wojną chocimską” Wacława Potockiego*, Wrocław 1982.

Kaczmarek M., *Przysłowie jako dominanta stylistyczna w „Wojnie chocimskiej” Wacława Potockiego*, „Sprawozdania Opolskiego Tow. Nauk.”, 1983, S. B, nr 19.

Karpiński A., *Staropolska poezja ideałów ziemiańskich. Próba przekroju*, Wrocław 1983.

Karpiński A., *Wacław Potocki – epik „emendator”. O trzech redakcjach „Transakcji wojny chocimskiej”*, [w:] *W kręgu Kaliope. Epika w dawnej literaturze polskiej i konteksty. Prace ofiarowane Profesor Ludwice Ślękowej*, red. A. Oszczyda i J. Sokolski, Wrocław 2010, s. 251–267.

Kraszewski J. I., „*Wojna chocimska*” W. Potockiego, „Przegląd Bibliograficzno-Archeologiczny” 1881, t. 1, s. 32–34.

Krauze-Karpińska J., *Wydane, odłożone, zaniechane i przywrócone. O problemach edycji utworów Wacława Potockiego na przykładzie „Transakcji wojny chocimskiej”*, [w:] *Wacław Potocki. W 400-lecie urodzin poety*, red. K. Koehler i D. Chemperek, Warszawa 2023, s. 35–49.

Krawczyk A., *Historiografia krytyczna. Formowanie się nowożytnej postawy naukowej w polskim piśmiennictwie historycznym XVII w.*, Lublin 1994.

Kuchowicz Z., *Literatura szlachecka wobec elekcji Michała Wiśniowieckiego*, „Prace Polonistyczne” 1955, S. XII, s. 171–186.

Kukulski L., *Prolegomena filologiczne do twórczości Wacława Potockiego*, Wrocław 1962, „Studia Staropolskie”, t. 10.

Laskowski S., *Wacława Potockiego pisma nieznanne. Druga redakcja „Wojny chocimskiej”*, „Ruch Literacki”, R. 9: 1934, nr 2, s. 33–37.

Majewski R., *Cecora rok 1620*, Warszawa 1970.

Malicki J., *Mity narodowe. Lechiada*, Wrocław 1982.

Malicki J., *Pisał się z Potoka. Studium o Wacławie Potockim w trzechsetną rocznicę śmierci*, Katowice 1996.

Malicki J., *Słowa i rzeczy. Twórczość Wacława Potockiego wobec polskiej tradycji literackiej*, „Prace Naukowe UŚL” 1980, nr 372, s. 61–110.

Mecherzyński K., *O poemacie „Wojna chocimska” Wacława Potockiego*, „Biblioteka Warszawska” 1861, t. 1, s. 1–20.

Meysztowicz J., *Pod Cecorą i Chocimiem 1620–1621*, Warszawa 1974.

Mężyński K., *Mit rycerzy chocimskich w „Osmanie” Ivana Gundulicia i w „Wojnie chocimskiej” Wacława Potockiego*, „Teki Historyczne” 1985, t. 18, s. 48–87.

Mężyński K., *Problem mesjanizmu w „Wojnie chocimskiej” Wacława Potockiego*, „Acta UNC Filol. Pol.”, 16 (1979), s. 191–208.

Niedziela Z., *Słowiańskie poematy o Chocimiu (Gundulić — Potocki — Krasicki)*, „Pamiętnik Słowiański” 1991, t. 38/39 (1988/89), s. 41–46.

Nieznanowski S., *Staropolska epopeja historyczna. Kształtowanie się pojęcia, drogi rozwoju*, [w:] *Problemy literatury staropolskiej*, S. I, red. J. Pelc, Wrocław 1972, s. 391–426.

Nitsch K., *Z historii polskich rymów. Studium językowe*, Warszawa 1912, „Prace Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I”, nr 1; [przedr. w:] tenże, *Wybór pism polonistycznych*, Wrocław 1954, t. 1.

Nowoszycki S., *Wiadomość o rękopisie poematu na wojnę chocimską*, „Tygodnik Petersburski” 1839, nr 22, s. 122–123; nr 23, s. 129–130.

Okoń J., *Sułtan Osman II a król Władysław Waza w literaturach słowiańskich. (Wokół mitologii słowiańskich XVII w.)*, [w:] *Z polskich studiów slawistycznych*, seria 10: *Literaturoznawstwo. Kulturologia. Folklorystyka*. Prace na XIII Międzynarodowy Kongres Slawistów w Lublanie 2003, Warszawa 2003, s. 31–40.

Okoń J., *Kłamstwo panegiryczne czy monarszy autorytet? (Samuel ze Skrzypny i Wacław Potocki wobec udziału Władysława Wazy w wojnie chocimskiej 1621 roku)*, [w:] *Literatura i pamięć kultury. Studia ofiarowane Profesorowi Stefanowi Nieznanowskiemu w pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, red. S. Baczewski, D. Chemperek, Lublin 2004, s. 211–231.

Okoń J., *Pijarzy a jezuita wobec wojny chocimskiej 1621 roku*, [w:] *Świat teatru – świat wartości. Wychowanie obywatelskie w teatrze szkolnym jezuitów w Rzeczypospolitej XVI–XVIII w.* Księga zbiorowa, red. J. Okoń, Kraków 2017, s. 257–259.

Okoń J., *Wojna chocimska 1621 roku i jej pogłosy w poezji i sztuce – w czterechsetlecie*, „Ruch Literacki”, R. LXIII, lipiec-sierpień 2022, z. 4, s. 515–540.

Okoń J., *Wacław Potocki a Ukraina*, [w:] „Wacław Potocki. W czterechsetną rocznicę urodzin (1622–2022)”, konferencja naukowa: Biecz 27–28 października 2022; druk: red. D. Chemperek, K. Koehler, Warszawa-Lublin 2023 (w druku).

Pajewski J., *Buńczuk i koncerz. Z dziejów wojen polsko-tureckich*, Warszawa 1978.

Pieńkowska A., *Czy słusznie Stefan Batory zasłużył na sławę, a Zygmunt III na niesławę?*, [w:] *Szlachta polska i jej dziedzictwo. Księga na 65 lat Prof. dr. hab. Jana Dziegielewskiego*, Warszawa 2013, s. 177–185.

Podhorodecki L., *Jan Karol Chodkiewicz 1560–1621*, Warszawa 1976; 1982.

Podhorodecki L., *Kampania chocimska 1621 roku*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, t. 10, cz. 2.

Podhorodecki L., *Chanat krymski i jego stosunki z Polską w XV–XVIII w.*, Warszawa 1987.

Podhorodecki L., *Rasza N.*, *Wojna chocimska 1621 roku*, Kraków 1979.

Pollak R., „*Wojna chocimska*” Potockiego a „*Goffred*” Tassa w przekładzie Kochanowskiego, „Biblioteka Warszawska” 1910, t. 3, s. 468–495.

Potocki (1621–1696). *Materiały z konferencji naukowej w 300-lecie śmierci poety, 4–7 listopada 1996*, red. W. Walecki, Kraków 1998.

Rott D., *Dom Potockich w Woli Łużańskiej*, [w:] *Wokół Wacława Potockiego. Studia i szkice staropolskie w 300. rocznicę śmierci poety*, red. J. Malicki, D. Rott, Katowice 1997.

Saloni Z., *Neologizmy w dziełach Wacława Potockiego*, „Pamiętnik Literacki”, 53, 1962 i odb.

Sinko T., *Diapheira Agamemnona i Chodkiewicza, „Eos” 1919–1920*, t. 24, s. 45–72.; przedr. pt. „*Wojna chocimska*” i „*Iliada*”, [w:] T. Sinko, *Antyk w Polsce. Prace komparatystyczne*, wybór i oprac. T. Bieńkowski, wstęp S. Stabryła, Warszawa 1988.

Starnawski J., *Aleksander Brückner jako badacz i wydawca twórczości Wacława Potockiego*, [w:] Potocki (1621–1696). *Materiały z konferencji naukowej w 300-lecie śmierci poety, 4–7 listopada 1996*, red. W. Walecki, Kraków 1998, s. 147–159.

Stieber Z., *Uwagi o języku Wacława Potockiego*, „Prace Polonistyczne” 1947, s. 5 i odb. 1948, s. 3–26.

Szajnocha K., „*Wojna chocimska*”. *Poemat historyczny z czasów króla Michała*, „Tygodnik Polski” 1848, nr 35, s. 277–283.

Szajnocha K., *Właściwy autor „Wojny chocimskiej”*, „Dziennik Literacki”, R. 1: 1852, nr 45–46, s. 353–358, 361–364.

Szczerbicka-Ślęk L., *W kręgu Klio i Kaliope. Staropolska epika historyczna*, Wrocław 1973.

Śmieciuszewski J., *W sprawie źródeł „Wojny chocimskiej” Wacława Potockiego*, „Pamiętnik Literacki”, R. 12: 1913, s. 257–281 i 385–406.

Tazbir J., *Arianie i katolicy*, Warszawa 1971.

Torój E., *Rola pejzażu w „Wojnie chocimskiej” Wacława Potockiego*, [w:] Potocki (1621–1696). *Materiały ...*, s. 183–204.

Torój E., „*Sekret*” Wojny chocimskiej Wacława Potockiego, do druku przygotował zespół W. Bryła, B. Czwmóńg-Jadczak, T. Piersiak, Lublin 2014.

Tretiak J., *Historia wojny chocimskiej*, Warszawa 1921.

Trybus K. W., *Język i artyzm pisarski Wacława Potockiego*, „Litteraria” 1984, nr 16, s. 21–32.

Urwanowicz J., *Przed szczytem kariery. Stanisław Żółkiewski na sejmie 1616 roku*, [w:] *Szlachta polska i jej dziedzictwo. Księga na 65 lat Prof. dr. hab. Jana Dziegielewskiego*, Warszawa 2013, s. 199–216.

Wichowa M., *Wokół kontekstu „Wojny chocimskiej”: Jan Ostroróg, „Wojna wołoska od cesarza tureckiego Osmana przeciwko Koronie Polskiej podniesiona”*, [w:] *Potocki (1621–1696). Materiały...*, s. 215–225.

*Wokół Wacława Potockiego. Studia i szkice staropolskie w 300. rocznicę śmierci poety*, red. J. Malicki, D. Rott, Katowice 1997.

Wójcicki K., *Wiadomość o losach rękopisu „Wojny chocimskiej”*, „Biblioteka Warszawska” 1846, t. 4, s. 449–450.

Wójcicki K., *Wojna chocimska. Poemat bohaterski w dziesięciu częściach*, przez Andrzeja Lipskiego, podwojewodzkiego sądeckiego, podczaszego chełmskiego, „Biblioteka Warszawska”, R. 43: 1851, t. 3, s. 381–411.